

MORS VENIT VELOCITER

Odešel velikán evropského soukromého práva (K úmrtí prof. Jürgena Basedowa)

Dne 6. dubna 2023 v nedožitých 74 letech zemřel zcela neočekávaně bývalý ředitel institutu Maxe Plancka pro zahraniční a mezinárodní právo soukromé v Hamburku (dále MPI) *Jürgen Basedow* – bezesporu jedna z nevýraznějších osobností současného nejen německého, ale i evropského soukromého práva.

Jürgen Basedow byl několikrát hostem Právnické fakulty Univerzity Karlovy, ovlivnil nepochybně i kariéru některých českých a československých akademiků, zejména v oblasti mezinárodního práva soukromého. Z tohoto důvodu, ale zejména jako výraz obdivu k mimořádnému představiteli nauky soukromého práva a současně určitému modelu vůdčí vědecké osobnosti jsou psány tyto řádky.

Určité známky budoucí kariéry *Basedowa* lze tušit již ve způsobu jeho studia. Na tehdejší dobu počátku 70. let 20. století se připravuje neobvyklým, ale pro jeho další vývoj příznačným způsobem, neboť studuje nejen v rodném Hamburku, nýbrž absolvuje část pregraduální juristické přípravy a postgraduální studium v zahraničí (Ženeva, Pavia, Paříž a Harvard). Poté se datuje jeho první angažmá na prvotřídním vědeckém pracovišti, totiž v MPI Hamburk, jehož atmosféra jej významně formuje a který se později stane předmětem jeho formativního úsilí. Jako referent a faktický asistent tehdejšího ředitele *U. Drob-niga* sepisuje pozoruhodnou dizertační práci z mezinárodního rodinného práva procesního, a zejména pak habilitační dílo o mezinárodním dopravním právu. V roce 1987 je po neúspěchu ve výběru na místo profesora na univerzitě v Ženevě jmenován profesorem na univerzitě v Augsburgu, které zůstává věren osm let jako nástupce *prof. H. J. Sonnenbergera*. V té době se stává členem vyhlášené německé Rady pro mezinárodní právo soukromé a po dvou letech působení na Svobodné univerzitě v Berlíně nastupuje na místo ředitele na MPI jako nástupce *prof. Drob-niga*, aby v této funkci sloužil po 20 let (1997–2017).

Basedow je autorem rozsáhlých monografií, kritických poznámek k soudním rozhodnutím a časopiseckých článků; je autorem komentářů, a to i k obecnému občanskému právu. Pro jeho vůdčí schopnosti jsou příznačné sborníky a jiné formy kolektivních prací. Předmětem jeho zájmu je výjimečně široké pole počínající rodinným právem a končící právem kartelovým. Zabývá se ale zejména otázkami mezinárodního práva soukromého a procesního, je vůdčím tvůrcem v oblasti práva pojišťovacího a dopravního. Za pozornost stojí nejen již zmíněná díla, ale i monografie s názvem Světové kartelové právo (*Weltkartellrecht*) z roku 1998 stejně jako výběr z jeho studií nazvaný *Mehr Freiheit wagen* (2022), souborné dílo *Handbuch des Europäischen Privatrechts*, monografie na základě jeho přednášek v Haagské akademii nazvaná *The Law of Open Societies* a konečně jeho opus magnum *EU Private Law – Anatomy of a Growing Legal Order* z roku 2022. Seznam jeho publikací čítá více než 20 stran.

Pro *J. Basedowa* je charakteristická jeho organizační a zakladatelská činnost. Se svými kolegy zakládá v roce 1993 *Časopis pro evropské soukromé právo* (*Zeitschrift für europäisches Privatrecht*), Akademii obchodního a spotřebitelského práva (*International Academy of Commercial and Consumer Law*) a výrazně ovlivňuje Mezinárodní akademii srovnávacího práva (*Académie Internationale de droit comparé*), kde působil 8 let jako generální

sekretář (2006–2014). Založil a od roku 2002 do roku 2014 vedl International Max Planck Research School for Maritime Law, která ovšem k jeho zklamání zanikla.

Pozoruhodná je jeho funkce učitele. Byl oblíbeným kantorem na všech třech právnických fakultách (Augsburg, Berlín, Hamburk), příznačná je jeho obliba jako vedoucího disertačních a habilitačních prací. Zřejmě za rekord lze považovat, že *Basedow* byl „habilitačním otcem“ více než 20 kandidátů na právnickou profesuru. Disertanty lze počítat na desítky.

Basedow však byl i právním politikem. Za vlády kancléře *Kohla* byl povolán do Komise pro deregulaci již na konci svých třicátých let. Nejvýznamnější v této oblasti je však jeho funkce člena Monopolní komise SRN, kterou jako její předseda v letech 2004 až 2008 vedl. Byl iniciátorem a hlavním patronem nového zákona o pojišťovací smlouvě.

Basedow je charakterizován několika osobnostními rysy. Prvním charakteristickým rysem je smysl pro svobodu, který prosazoval ve všech oblastech, v nichž byl angažován. Jeho ideálem bylo svobodné tržní hospodářství, ovšem s ochranou slabší strany. Zasazoval se o omezování byrokracie a zjednodušení legislativního procesu. Druhým charakteristickým rysem jeho činnosti bylo úsilí o integraci Evropy prostřednictvím práva. Hluboce věřil v harmonizaci práva, zejména jeho sjednocením v oblasti práva smluvního. Prosazoval se mimo jiné i posudky v oblasti mezinárodního práva soukromého jak v oblasti závazkové, tak mimozávazkové odpovědnosti (nařízení Řím I a Řím II). Jeho angažovanost přesahovala míru i těch nejznámějších německých a evropských reformátorů, neboť jeho úsilí přesahovalo pouhou kreativní činnost vědce, ale zahrnovalo i činnost organizační a edukační.

Zmínit však je třeba i styl jeho děl. Nebyl pozitivistou, i když k tomu směřoval; základem byla především empirie, nikoliv abstraktní teorie. Analyzoval desítky soudních případů, z nichž dovozoval potřebu vylepšení či jiné změny právních úprav.

Basedow byl vzdor své nesrovnatelné aktivitě předpokládající obrovský potenciál energie a inteligence relativně prostým a přátelským člověkem. Na rozdíl od mnohých, kteří se sotva v profesním životě s ním mohou srovnávat, byl ochotný pomoci, jakmile když cítil zájem a potřebu. To byla zkušenost pisatele těchto poznámek.

Podílel se na našich projektech. Na základě společných konferencí v Praze byly vydány sborníky i s jeho příspěvky.

Jürgene, skláníme se před Tvojí obdivuhodnou kariérou, která je bohužel ukončena v sérii řady úmrtí vynikajících vědců – většinou hamburských rodáků a specialistů v oblasti mezinárodního práva soukromého. Tato neblahá série začala úmrtími *prof. Drobniga* a *prof. Mankowského* v únoru 2022, pokračovala smrtí *prof. Axela Flessnera* v říjnu stejného roku a snad končí Tvým úmrtím a odchodem dalšího Hamburčana, emeritního profesora univerzity ve Würzburgu *Olivera Remiena*.

Luboš Tichý*

* Prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc. Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: tichy@prf.cuni.cz.